

“TEATR DARG’ALARI”

(Halima Nosirova)

Abdug’aniyeva Farangizbonu

O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat institute
Farg’ona mintaqaviy filiali “Musiqali teatr aktyorligi”
3-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7227256>

Abstract

maqolada san’at darg’alaridan bo’lmish Halima Nosirovaning hayoti, uning ijodiy hayoti haqida juda ham mazmunli va kerakli fikr va mulohazalar keltirilgan

Key words: lirik, dramatik, soprano, opera, sahna, “Revizor”, aktrisa, pedagog, rol, mumtoz, musiqa

San’at dunyoni har bir joyida o’zining har bir jabhasida ya’ni har bir sohasida yuksalib kelmoqda oldin ham yuksalgan. Bizning yurtimizda ham san’atning jabhasida juda ham ko’plab insonlar faoliyat yuritib kelmoqda. San’atning teatr sohasini olsek bu sohada bizning yurtimizda juda hamko’plab insonlar yetishib chiqmoqda va yetishib chiqqan. Teatr sohasida ijod qilib insonlarning ya’ni xalqimizning qalbidan o’zining munosib o’rnini egallagan. Shundayin insonlardan biri Halima Nosirovadir. Halima Nosirova (29-dekabr 1913-yil, Qo’qon yaqinidagi Tog’liq qishlog’i - 3-yanvar 2003-yil, Toshkent) - opera xonandasi (lirik-dramatik soprano), o’zbek xonandalik san’atining yirik namoyandasi. O’zbekiston xalq artisti (1937). Boku teatr texnikumi (1924–27), Moskva o’zbek opera studiyasi (1934–37)da ta’lim olgan. Toshkent konservatoriyasini tugatgan (1977; 1977–82 yillarda Sharq musiqasi kafedrasida pedagog). Mumtoz opera hamda milliy sahna ijrochilik an’analarini N. Nejdanova, N. Golovanov, M. Uyg’ur, M. Muhamedov, T. Jalilov va boshqa ustozlardan o’zlashtirgan. Faoliyatini aktrisa sifatida 1927 yildan O’zbek davlat namuna sayyor truppasida boshlab, Mariya Antonovna (N. Gogol, "Revizor"), Malikai Turandot (K. Gotssi, "Malikai Turandot") kabi rollarni ijro etgan. 1929–39 yillarda O’zbek davlat musiqali teatri, 1939–86 yillarda Navoiy teatrining yetakchi yakkaxon xonandasi. Noyob, o’ziga xos shirali va keng diapazonli ovoz, sahnaviy iste’dodga ega bo’lgan N. "Halima" (G’. Zafariy), "Arshin mol olon" (U. Xojibekov), "Layli va Majnun" (Xurshid; T. Sodiqov musiqasi), "Farhod va Shirin" (Xurshid; V. Uspenskiy), "Gulsara" (Komil Yashin va M. Muhamedov; R. Glier) kabi musiqali spektakllarda bosh rollarni ijro etib shuhrat qozongan. Halima Nosirova Tavalludi 29-dekabr 1913-yil Farg’ona viloyati Vafoti 3-yanvar 2003-yil (89 yoshda) Toshkent Fuqaroligi O’zSSR O’zbekiston Respublikasi Mukofotlari Английск... Русский Nosirovaning musiqali drama

teatri sahnasida erishgan muvaffaqiyatlari o'zbek opera ijrochiligining yuzaga kelishiga turtki bo'ldi. 1938 yil O'zbek davlat musiqali teatrida

saxnalashtirilgan Yevgeniy Brusilovskiyning "Er Targ'in" operasidagi Oqjunus obrazi

Nosirovaning birinchi opera partiyasi edi. N. ilk o'zbek operalari – "Bo'ron" (G. Vasilenko va M. Ashrafiy, 1939)da Norgul, "Layli va Majnun" (T. Sodiqov va R. Glier, 1940)da Layli kabi bosh rollarni ijro etgan. Keyinchalik u "Ulug'bek" (A. Kozlovskiy, 1942) operasida Sin Dun Fan, "Karmen" (J. Vize, 1944, o'zbek tilida)da Karmen, "Tohir va Zuxra" (T. Jalilov va V. Brovsin, 1949)da Zuxra, "Gulsara" (R. Glier va T. Sodikov, 1949)da Gulsara kabi obrazlar yaratdi. Gulsara partiyasida N. milliy kuylash san'atini opera ijrochiligiga uzviy bog'lashga muvaffaq

bo'ldi. Keyinchalik bu hol N. yaratgan barcha rollar talqinining asosiy xususiyatiga "Maysaraning ishi" (S. Yudakov)dagi bosh qahramon talqinida o'zbek opera sahnasidagi ilk hajviy obrazni yaratdi. Maysaraga xos lirik va komik holatlar ishonarli namoyon bo'ldi. Nosirovaning Zaynab (T. Sodiqov, Yu. Rajabiy, D. Zokirov va boshqa Zeydman, "Zaynab va Omon"), Saodat (S. Boboyev, "Hamza"), Bahor (M. Yusupov, "Xorazm qo'shig'i"), Xadicha xola (Ya. Sabzanov, "Qaytish") obrazlari faoliyatining so'nggi yillari mahsulidir.

Halima Nosirovaning konsert repertuaridan o'zbek mumtoz musiqa merosi namunalari katta o'rin olgan: "Ushshoq", "Dugoh", "Chorgoh", "Samarqand ushshog'i", "Chapandozi Navo" kabi maqom yo'llari, "Chaman ichra" va boshqa A. Kozlovskiy ovoz va simfonik orkestr uchun qayta ishlagan "O'zgancha", "Gulyuz ichra", "Fig'on" va, ayniqsa, "Tanavor" ashulalarning lirik dramatic jihati N. ijrosida yanada teranlashdi. "Men o'zbek qiziman", "Mehnat ahli" (F. Boruxova bilan birgalikda katta ashula yo'lida) va boshqa zamonaviy ashulalarni, "O'zbek qizi ovozi" (M. Leviyev), "Xush kelibsiz" (Sayfi Jalil) singari kompozitorlarning qo'shiklarini ko'tarinki ruxla tarannum etgan. Boshqa xalqlar (tojik, qozoq, arman, ozarbayjon, xitoy, rus, ukrain kabi) qo'shiqlari ham N. repertuaridan o'rin olgan. Osiyo, Amerika va Yevropa mamlakatlarida gastrolga bo'lgan. Davlat mukofotlari (1946, 1951, 1968), Hamza nomidagi O'zbekiston Davlat mukofoti laureati (1971), "Buyuk xizmatlari uchun" ordeni (2000) bilan mukofotlangan. Hayoti davomida insonlar qalbidan o'chmas iz qoldirish, qolaversa insonlarning mehrini qozonishdek sharaflil maqomni egallagan Halima Nosirova umrining deyarli barcha qismini man shunday sharaflil kasbga baxshida etdi. Hozzirgi kunda yetishib chiqayotgan Aktyor, aktrisalarimizning aksariyat qismi mana shunday kasbning ulug' insonlarinig hayoti, ularning shu san'at jabhalarida qilgan

ijodiy mehnatlari qanday ekani ularning erishgan yutuqlari haqida o'zgacha bir e'tibor bilan qaramayotgani dilni xira qiladi. Yetishib chiqayotgan har bir ijdo ahli san'at jabhalarining tarixi bilan tanishmasa unda qanday ulug' insonlar san'at darg'alari yetishib chiqqanligini bilishga urunmasa va hozzirgi kunning yengil yelpi san'ati bilan ijod qilishlikga o'rganishi kichik bir ijodiy tanazzul deb o'ylayman. Hulosa qilib aytsan hozzirgi kundagi har bir yetishib chiqayotgan har bir mutahasis o'zining kasbiga sadoqat shu kasbining ulug' insonlarining hayoti bilan yaqinda tanishib borishligi hozzirgi kunning eng muhim talablaridan bir bo'lishi, har bir insonga maqsad va vazifa etib olinsa maqsadga muofiq bo'lardi.

References:

1. www.ziyo.uz kutubxonasi wikipediya
2. S.Tursunboyev "Teatr tarixi" o'quv qo'llanma.-T.: O'MKHTM, Bilim >>, 2005.-288 bet. <<